

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 6. junija 1888.

Obsseg: Valjenje jajec. — Vprašanja in odgovori. — Na občni zbor v Ljubljano! — Zemljepisni in narodopisni obrazi. „Matica Slovenska.“ — Trgovinska in obrtna zbornica. — Govor poslanca Šukljeta. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Valjenje jajec.

Spomlad je nastopila, vsa narava se oživlja iz trdnega zimskega spanja. Tudi na kmetemskem dvoru opazujemo živahneje kretanje med domačimi živalimi.

Ker je o velikih domačih živalih ta list uže marsikaj zanimivega povedal, hočem danes razpravljati neki drug predmet, o katerem sem prepričan, da bode najbolj našim pridnim gospodinjam ustregel.

Z velikim veseljem nabirajo skoro uže poldrugi mesec kokošja, račja, gosja in druga jajca ter rade kaj o tem pripovedujejo svojim znankam. Marsikatera kokoš je uže začela „kločiti“, in gospodinja ji je podložila po 12—16 jajec, oziraje se na velikost kokošino. Najzadnja, torej najsvežejša jajca je bila odbrala v to svrho. Upati sme torej, da se bode, ako jih bode skrbno negovala na primernem, ne presuhem mestu — morebiti v kakem zaboji, kateremu se je na sprednji strani napravila zadosti velika luknja, da more kokoš skozi njo ven in noter hoditi, in katera njo in jajca varuje mnogoterih nezgod — iz vsacega podloženega jajca izvalilo pišče.

Ali žalibog, da je tu mnogo, premnogo prevare. Od vseh (12—16) jajec izvali se končno morebiti le kakih 5—6 piščet, vsa druga jajca pa so le „klopotci“.

Ne oziraje se na to, da se marsikatera jajca po mnogoterih nezgodah pokvari, in se začeto razvijanje novega življenja pretrga, premnogokrat je vzrok klopotcem le to, ker jajca niso bila oplojena.

Vzrokov tej prikazni mi ni treba daleč iskati. Število kokoši na enega petelina je navadno preveliko, kajti 5—6 jih je popolnoma dosti, ako je petelin dober za rabo. Ako pa ne ustreza popolnoma svoji nalogi, naj se odstrani prej ko prej.

Kako pa izpoznamo, je li jajce oplojeno ali ne? Kaj lahko.

Ko smo kokoši jajca podložili, zabeležimo si na primernem mestu, morebiti v „pratiki“, ali pa na zaboji, v katerega smo kokoši podložili, dan in število jajec. Kadar preteče 6—7 dni, oglejmo si zvečer jajca z malo pripravo, katero imenujemo „jajčje zrcalo“ (glej pod. 33.).

Ako vložimo v čašico tega zrcala jajce po konci stoječe ter postavimo to majhno pripravo tik pred luč — najbolje pred gorečo svečo — opazimo šesti ali sedmi

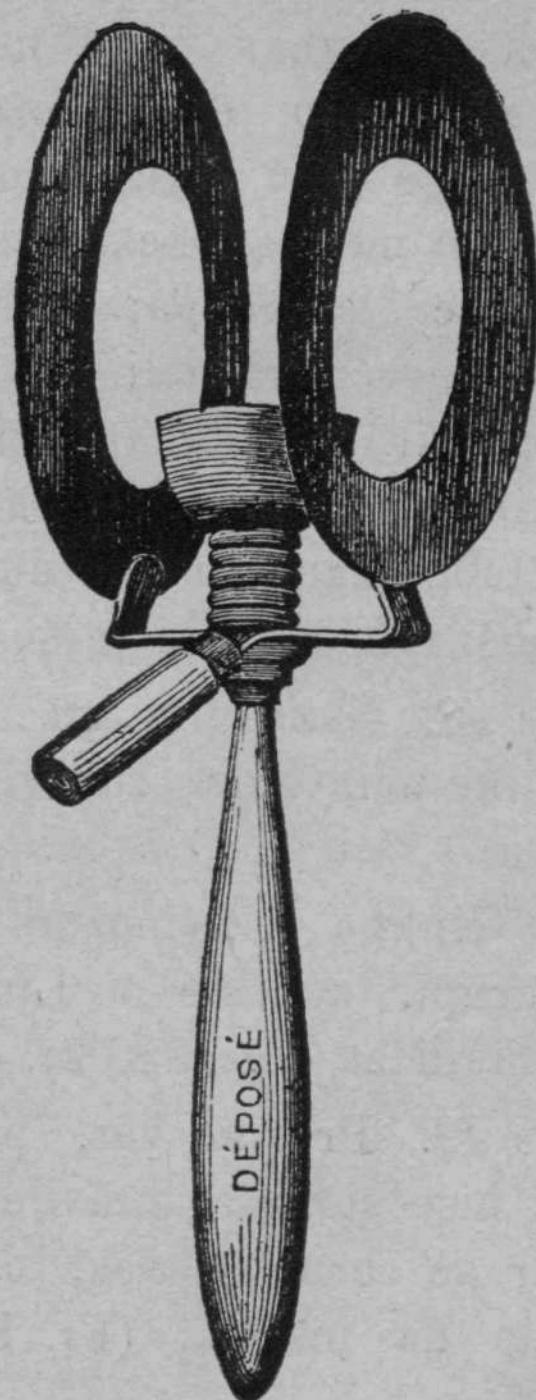
večer v sredini jajca neko temno piko ki se premika, in od katere se razprostirajo žile na mnogo strani (glej pod. 34.). Tako jajce je oplojeno. Ako pa ne moremo pike opaziti, in se nam vidi jajce prozorno, ali ima le nekak temen oblak v sredi (glej pod. 35.), vemo gotovo, da tako jajce ni oplojeno, in

Podoba 34.

Podoba 35.

Podoba 33.

ko bi je pustili pod kokošjo, napravil bi se klopotec iz njega.

Odstranimo torej vsa neoplojena jajca takoj, Ker jajce ni še pokvarjeno, porabi se lahko še za kuho, oziroma za hrano mladim uže izvaljenim piščetom, in tako

je nevarnost, da bi ubiti klopotec okužil druga jajca, odstranjena.

Kdor je imel kdaj priliko uporabljati to malo, a prekoristno pripravo, nikdar več je ne bode opustil; razen tega pa je tudi jako zanimivo tako opazovanje, in prepričan sem, da bodo gospodinje uže težko pričakovale šestega večera, ko bodo mogle z zrcalam ogledovati podložena jajca. Pripetiti se pa more tudi, da se življenja nit malemu bitju po nekaj dneh pretrga. Treba je torej zopet 14. ali 15. dan ogledovati jajca. Ako je jajce temno neprozorno, tedaj je skoro gotovo živo pišče v njem, ako pa se kaže tačas prozorno, vemo, da se je razvijanje novega bitja prenehalo; zato odstranimo taka jajca, da more kokoš ostale tolikanj bolje greti.

Kdor si hoče tako pripravo na preprostejši način napraviti, more si jo narediti tudi iz trdega papirja, se ne bode tako dovršena, kakor je opisana.

J. Lenarčič.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 47. Dobil sem od nekod več vina. To vino je pa gosto in grenko. Videti je, da je uže bilo zdravljeno a ne ozdravljeno. Je li mogoče to vino očistiti in narediti je zdravo in pitno? (A. K., učitelj v Banjiloki).

Odgovor: Iz tega kratkega popisa, zlasti pa ako sami ne vidimo in ne pokusimo vina, ne moremo izpoznati bolezni vašega vina. Vino utegne biti zavrelca ali pa je bomfasto. Ako je vino uže zavrelca, ni drugega storiti, nego je proč zlit. Ako je pa vino bomfasto, tedaj prilijte na vsak hektoliter vina en kilogram najfinejšega olja ter vse skupaj dobro premešajte, da se olje kolikor le mogoče razdeli po vsem vinu. Potem pustite vino pri miru, in kadar pride vse olje na vrh, pa pretočite vino v snažno in zdravo posodo. Ako je bilo vino bomfasto, izgubi potem duh in grenkobo. Olje ne dobi nikakeršnega duha in je še vedno rabno.

Vprašanje 48. Naznanite mi ali svetujte mi, kje dobim knjigo, ki uči, kako zdraviti živino? (V. R. v Nemškem Rovtu).

Odgovor: Knjigo „Živinozdravništvo“, katero je spisal dr. S. Strupi, doboste v Ljubljani pri J. Blasnikovih naslednikih za 1 gld. 80 kr.

Vprašanje 49. Prosim vas, povejte mi, kako bi bilo mogoče iz hiše spraviti mravlje. Povsod jih je polno po hiši, kamor se obrne človek, onesnažajo vse in so se spravile celo na piščeta. (Fr. Ks. Kr., župnik v P. pri Pulju).

Odgovor: Kako mravlje preganjati, imamo mnogo navodov, a vendar je laže navod dati nego mravlje pregnati. Najboljša so tista sredstva, katera ne le da odganjajo mravlje, ampak jih tudi uničujejo, ker ž njih vztrajno rabo odkrižamo se sčasoma vendar teh nadležnih gostov. Ako zasledimo mravljinčje gnezdo, poparimo je zvečer, ko je vsa družina doma, s kropom

ali pa z vrelin lugom, in kmalu bodo izginile. Tudi živo apno, če ga v mravljišče natresemo in potem z vodo pogasimo, pomori mravlje. Ako pa ne morete gnezda najti ali ne morete do njega, tedaj ni drugega pomočka, nego da mravljam nastavite kako vado in jih pokončujete sproti. Za vado vzemite od pečenke kost, katere se tu in tam drži še malo mesa. To kost položite na mesto, kamor mravljincci najbolj zahajajo. Kmalu jih bode vse črno na kosti, takrat jih pa hitro poparite. To ponavljajte tako dolgo, dokler se nadležnežev ne rešite popolnoma. Namesto kosti rabi tudi dobro košček gobe, katero pa treba prej namočiti v oslajeni vodi.

Vprašanje 50. Kako bi bilo mogoče z vrta odpraviti polže? Pojedo mi vse, kar vsadim v vrt. Vsaki dan jih pobijam, pa vse nič ne pomaga. (Fr. Ks. Kr. v Pre-monturi).

Odgovor: Proti polžem imamo več pripomočkov. Na gredice ali lehe, koder polži delajo kvaro, razpoložimo zvečer razrezanih sladkih jabolk, koscev korenja ali buče, salate, kapusa; spomladi, ko ni še tega ali onega, dobre so tudi zvečer obeljene vrbove šibe. Vse to zvabi množino polžev, in zjutraj zgodaj jih lahko poberejo. Kokoši, zlasti pa race jih jedo jako rade, zato nekateri tudi spuščajo race za rana na vrt, da pobirajo polže. Po vrtih sade lepo cvetico cesarski tulipan (*fritillaria imperialis*), ki tudi zelo pokončuje polže. Polži jo namreč prav radi jedo, potem pa od nje poginejo, ker je strupena. Ako imate to rastlino, razrežite jo na kosce in pomečite jih po gredah.

Zjutraj, predno solnce posije, ali pa zvečer po solnčnem zahodu, potresite po tleh pepela, apna, gipsa; ali če tega ni, plev, pezdurja ali saj. Polži, lazeč prek takih reči, ranijo si mehko in jako občutljivo kožo in potem poginejo, ali pa se, izgubivši mnogo slin, suše, da ne morejo naprej, ter jih solnce opali in pomori. Najbolje in najgotoveje pa bodejo polže zatrti, ako zjutraj ali zvečer potresete železnega vitrijola, ki je nekaka zelenkasta sol in se po ceni dobi. Vitrijol stolcite v kolikor mogoče droben prah, pomešajte ga z najdrobnejšim peskom in potem ga trosite po gredicah. Najmanjši prašek te soli umori gotovo največega polža, ako pade nanj, kajti zaje se mu v kožo, in taka rana je vsakemu polžu smrtna. Tudi navadna sol je neki dobra, ako ni vitrijola.

Na občni zbor v Ljubljano!

V zadnji številki našega lista smo prijavili vabilo glavnega odbora na občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske, ki bode v četrtek 14. junija t. l. dopoldne v mestni dvorani v Ljubljani. Kaj pa je občni zbor takega društva? Občni zbor je shod vseh udov, katerim poroča od njih voljeni odbor, kako je deloval in izpolnjeval vsled izvolitve prevzete dolžnosti; navzočni udje pa sodijo o delovanju odborovem ter mu dajejo nasvete, oziroma ukrepe, po katerih naj se družbeno poslovanje